

उद्दिष्टे

- राज्य व केंद्र शासनामार्फत दिल्या जाणाऱ्या विविध क्रीडा पुरस्कारांची माहिती घेणे.
- क्रीडा पुरस्कारांचा उद्देश व स्वरूप यांबाबत माहिती घेणे.
- क्रीडा पुरस्कारार्थींची माहिती संकलित करणे.

महाराष्ट्र राज्यातील खेळाडू संघटक/कार्यकर्ते, मार्गदर्शक यांना शिवछत्रपती राज्य क्रीडा जीवन गौरव पुरस्कार, उत्कृष्ट क्रीडा मार्गदर्शक पुरस्कार, शिवछत्रपती राज्य क्रीडा पुरस्कार (खेळाडू, संघटक/कार्यकर्ते), एकलव्य राज्य क्रीडा पुरस्कार (दिव्यांग), साहसी क्रीडा पुरस्कार व जिजामाता क्रीडा पुरस्कार देऊन यांचा सन्मान करण्यात येतो.

महाराष्ट्रातील नामवंत सर्वोत्कृष्ट क्रीडापटू, क्रीडा कार्यकर्ते आणि क्रीडा मार्गदर्शक त्याचप्रमाणे महाराष्ट्रातील क्रीडा क्षेत्राच्या प्रगतीसाठी अहर्निष व वर्षानुवर्षे सेवाभावी कार्य करणाऱ्या नामवंत खेळाडूंचा/व्यक्तींचा गौरव करण्याच्या दृष्टीने पुरस्कार प्रदान केले जातात.

महाराष्ट्र राज्य शासनातर्फे दिले जाणारे पुरस्कार

- १) शिवछत्रपती राज्य क्रीडा जीवन गौरव पुरस्कार
- २) शिवछत्रपती राज्य क्रीडा पुरस्कार (उत्कृष्ट क्रीडा मार्गदर्शक) व जिजामाता पुरस्कार (महिला क्रीडा मार्गदर्शकांसाठी)
- ३) शिवछत्रपती राज्य क्रीडा पुरस्कार (खेळाडू)
- ४) शिवछत्रपती राज्य साहसी क्रीडा पुरस्कार
- ५) शिवछत्रपती राज्य क्रीडा पुरस्कार (दिव्यांग खेळाडू)
- १) शिवछत्रपती राज्य क्रीडा जीवन गौरव पुरस्कार

पुरस्काराचा उद्देश

ज्येष्ठ क्रीडापटू, क्रीडा मार्गदर्शक, क्रीडा संघटक, कार्यकर्ते व क्रीडाक्षेत्राशी संबंधित अशा ज्या व्यक्तींनी क्रीडा व खेळासाठी आपले सर्वस्व अर्पण करून महाराष्ट्राच्या क्रीडा जीवनात अतुलनीय असे स्थान संपादन केले आहे व त्यांच्या व्यक्तिमत्त्वाचा, क्रीडा कार्यकर्तृत्वाचा आणि एकूणच त्यांच्या कामाचा महाराष्ट्राच्या क्रीडा जीवनावर संस्मरणीय असा प्रभाव पडला आहे, अशा क्रीडा महर्षींचा गौरव करणे हे या पुरस्काराचे उद्दिष्ट आहे.

पुरस्काराची माहिती

महाराष्ट्रातील वय वर्षे ६० किंवा त्यापेक्षा अधिक वयाचे क्रीडापटू, क्रीडा मार्गदर्शक, कार्यकर्ते/संघटक व क्रीडा क्षेत्रात काम करणाऱ्या इतर व्यक्ती की ज्यांनी आपल्या अतुलनीय कामगिरीने महाराष्ट्राच्या क्रीडा संस्कृतीची जोपासना केली आहे, त्यामध्ये लक्षणीय भर टाकली आहे आणि क्रीडा क्षेत्रात महाराष्ट्राचे नाव देशात व आंतरराष्ट्रीय पातळीवर उंचावण्यात संस्मरणीय अशी कामगिरी केली आहे किंवा क्रीडाक्षेत्रात मूलभूत स्वरूपाचे विशेष कार्य केले आहे. अशा व्यक्तींना या पुरस्काराने सन्मानित करण्यात येते.

पुरस्काराचे स्वरूप

स्मृतीचिन्ह, प्रमाणपत्र, ब्लेझर व रोख रक्कम रुपये तीन लाख हे या पुरस्काराचे स्वरूप आहे.

१) शिवछत्रपती राज्य क्रीडा पुरस्कार (उत्कृष्ट क्रीडा मार्गदर्शक) व जिजामाता पुरस्कार (महिला क्रीडा मार्गदर्शकांसाठी)

पुरस्काराचा उद्देश

महाराष्ट्राच्या क्रीडाक्षेत्रामध्ये मार्गदर्शनपर, अतुलनीय कामगिरी बजावणाऱ्या राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय स्तरावरील खेळाडू घडवण्यात क्रीडा मार्गदर्शक असलेल्यांचा सन्मान करणे तसेच राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय स्तरावरील खेळाडूंचा दर्जा वाढवून, राज्याचा लौकिक वाढवण्यासाठी प्रयत्न करणाऱ्या क्रीडा मार्गदर्शकांना उत्तेजन देणे हा या पुरस्काराचा उद्देश आहे.

पुरस्काराचे स्वरूप

स्मृतीचिन्ह, प्रमाणपत्र, ब्लेझर व रोख रक्कम रुपये एक लाख हे या पुरस्काराचे स्वरूप आहे.

३) शिवछत्रपती राज्य क्रीडा पुरस्कार (खेळाडू)

पुरस्काराचे उद्देश

क्रीडाक्षेत्रातील विशेष उल्लेखनीय कामगिरी करणाऱ्या महाराष्ट्र राज्यातील खेळाडूंचा गौरव करणे हे या पुरस्काराचे उद्दिष्ट आहे.

पुरस्काराची माहिती

केंद्र शासनाकडून 'अर्जुन पुरस्कार' प्राप्त झाल्यास शिवछत्रपती राज्य क्रीडा पुरस्कार थेट पद्धतीने बहाल करण्यात येतो.

क्रीडा क्षेत्रातील राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय स्पर्धेमध्ये अतिशय उल्लेखनीय कामगिरी करून महाराष्ट्राचे व देशाचे नाव उंचावलेल्या खेळाडूंना या पुरस्काराने सन्मानित केले जाते.

पुरस्काराचे स्वरूप

स्मृतीचिन्ह, प्रमाणपत्र, ब्लेझर व रोख रक्कम रुपये एक लाख हे या पुरस्काराचे स्वरूप आहे.

४) शिवछत्रपती राज्य साहसी क्रीडा पुरस्कार

पुरस्काराचा उद्देश

अठरा वर्षांवरील एखाद्या व्यक्तीने पाणी, जमीन व आकाश यांमधील साहसी क्रीडा प्रकारात नैसर्गिक प्रतिकूल परिस्थितीवर मात करून तसेच त्याच्या जीवितास असलेली जोखीम घेऊन पूर्ण केलेली कामगिरी म्हणजे साहस होय.

साहसी क्रीडाप्रकारांत सर्वोत्कृष्ट कामगिरी करणाऱ्या महाराष्ट्र राज्यातील अठरा वर्षांवरील साहसी व्यक्तींचा गौरव करणे हे या पुरस्काराचे उद्दिष्ट आहे.

पुरस्काराची माहिती

साहसी क्रीडाप्रकारांमध्ये विशेष उल्लेखनीय कामगिरी करणाऱ्या महाराष्ट्र राज्यातील साहसी व्यक्तींना या पुरस्काराने सन्मानित केले जाते.

पुरस्काराचे स्वरूप

स्मृतीचिन्ह, प्रमाणपत्र, ब्लेझर व रोख रक्कम रुपये एक लाख हे या पुरस्काराचे स्वरूप आहे.

५) शिवछत्रपती राज्य क्रीडा पुरस्कार (दिव्यांग खेळाडू)

पुरस्काराचा उद्देश

दिव्यांग व्यक्तींना (समान संधी, हक्काचे संरक्षण व संपूर्ण सहभाग) अधिनियम १९९५ च्या व्याख्येनुसार क्रीडाक्षेत्रातील विशेष उल्लेखनीय कामगिरी करणाऱ्या महाराष्ट्रातील दिव्यांग खेळाडूंचा गौरव करणे हे या पुरस्काराचे उद्दिष्ट आहे.

पुरस्काराची माहिती

क्रीडाक्षेत्रातील राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय स्पर्धेमध्ये अतिशय उल्लेखनीय कामगिरी करून महाराष्ट्राचे व देशाचे नाव उंचावलेल्या महाराष्ट्रातील दिव्यांग खेळाडूंना या पुरस्काराने सन्मानित केले जाते.

पुरस्काराचे स्वरूप

स्मृतीचिन्ह, प्रमाणपत्र, ब्लेझर व रोख रक्कम रुपये एक लाख हे या पुरस्काराचे स्वरूप आहे.

केंद्र शासनातर्फे दिले जाणारे पुरस्कार

- १) ध्यानचंद जीवन गौरव पुरस्कार
- २) राजीव गांधी खेलरत्न पुरस्कार
- ३) अर्जुन पुरस्कार
- ४) द्रोणाचार्य पुरस्कार
- ५) राष्ट्रीय खेल प्रोत्साहन पुरस्कार
- ६) पद्म पुरस्कार
- ७) भारतरत्न पुरस्कार
- १) ध्यानचंद जीवन गौरव पुरस्कार

पुरस्काराची माहिती

ज्या खेळाडूंनी आपल्या क्रीडाक्षेत्रासाठी योगदान दिले आहे. तसेच आपल्या क्रीडा क्षेत्रामधून सेवानिवृत्ती घेतली असली तरी ते क्रीडा क्षेत्राचा प्रचार व प्रसार करित आहेत, क्रीडा व क्रीडा विकासासाठी ज्यांनी आपले संपूर्ण आयुष्य खर्ची घातले आहे त्यांना प्रोत्साहन देण्यासाठी; तसेच ज्यांनी देशाच्या क्रीडाक्षेत्रामध्ये व्यापक स्वरूपात क्रीडा प्रगती केली आहे त्यांना या पुरस्काराने सन्मानित करण्यात येते.

पुरस्काराचे स्वरूप

स्मृतीचिन्ह, प्रमाणपत्र, ब्लेझर व रोख रक्कम रुपये दहा लाख हे या पुरस्काराचे स्वरूप आहे.

२) राजीव गांधी खेलरत्न पुरस्कार

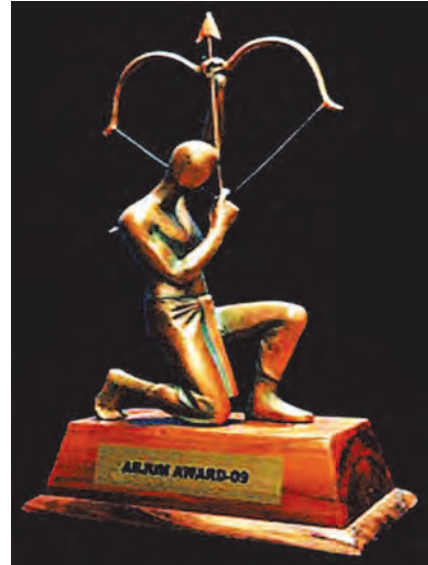
पुरस्काराची माहिती

ज्या खेळाडूंनी मागील चार वर्षांमध्ये देशासाठी अतिशय उल्लेखनीय व प्रेक्षणीय अशी क्रीडा कामगिरी केली आहे अशा खेळाडूंचा गौरव या सर्वोच्च क्रीडा पुरस्काराने केला जातो.

पुरस्काराचे स्वरूप

पदक, प्रमाणपत्र व रोख रक्कम रुपये पंचवीस लाख हे या पुरस्काराचे स्वरूप आहे.

३) अर्जुन पुरस्कार

पुरस्काराची माहिती

आंतरराष्ट्रीय स्पर्धेमध्ये अतिशय उल्लेखनीय कामगिरी करणाऱ्या खेळाडूला या पुरस्काराने सन्मानित केले जाते.

पुरस्काराचे स्वरूप

स्मृतीचिन्ह, प्रमाणपत्र, ब्लेझर व रोख रक्कम रुपये पंधरा लाख हे या पुरस्काराचे स्वरूप आहे.

४) द्रोणाचार्य पुरस्कार

पुरस्काराची माहिती

आंतरराष्ट्रीय स्तरावर ज्या खेळाडूंनी उल्लेखनीय आणि देशाला अभिमानास्पद अशी कामगिरी केली आहे अशा खेळाडूंना प्रशिक्षण देणाऱ्या प्रशिक्षकांना प्रोत्साहित करण्यासाठी सन्मानित केले जाते.

पुरस्काराचे स्वरूप

स्मृतीचिन्ह, प्रमाणपत्र, ब्लेझर व रोख रक्कम रुपये दहा लाख हे या पुरस्काराचे स्वरूप आहे.

५) राष्ट्रीय खेळ प्रोत्साहन पुरस्कार

पुरस्काराची माहिती

देशामध्ये खेळाचा प्रचार व प्रसार करण्यासाठी ज्यांनी प्रत्यक्ष सहभाग घेऊन विविध संस्था, असोसिएशन, फेडरेशन व स्पोर्ट्स कंट्रोल बोर्डांमध्ये मोलाचे योगदान दिले आहे अशा व्यक्तींना प्रोत्साहन देण्यासाठी स्मृतीचिन्ह देऊन या पुरस्काराने सन्मानित केले जाते.

६) पद्म पुरस्कार

पुरस्काराची माहिती

पद्म पुरस्कार हे सर्वोच्च नागरी पुरस्कारांपैकी एक असून ते अतिशय प्रतिष्ठेचे असतात. हे पुरस्कार विविध क्षेत्रांतील उल्लेखनीय सेवेबद्दल दिले जातात. या पुरस्कारासाठी संबंधित क्षेत्रातील अत्युत्कृष्ट कार्य हा निकष असून या उल्लेखनीय कार्यामध्ये समाजसेवा हाही एक घटक असणे आवश्यक आहे.

पुरस्काराचे स्वरूप

एक पदक व प्रशस्तिपत्रक असून भारताच्या राष्ट्रपतींच्या हस्ते हे पुरस्कार दिले जातात.

१) पद्मविभूषण पुरस्कार

पुढील बाजू

मागील बाजू

२) पद्मभूषण पुरस्कार

पुढील बाजू

मागील बाजू

३) पद्मश्री पुरस्कार

पुढील बाजू मागील बाजू

७) भारतरत्न पुरस्कार

पुढील बाजू मागील बाजू

पुरस्काराची माहिती

‘भारतरत्न पुरस्कार’ हा आपल्या देशाचा सर्वोच्च नागरी पुरस्कार आहे. क्रिकेट खेळाडू सचिन तेंडुलकर हे ‘भारतरत्न’ पुरस्काराचे एकमेव खेळाडू मानकरी आहेत. त्यांना हा पुरस्कार २०१४ साली मिळाला.

टीप :- राज्य व केंद्रशासनामार्फत दिले जाणारे विविध क्रीडा पुरस्कार हे त्या त्या वेळचा शासननिर्णय पाहून स्पर्धा पुरस्कारांचे स्वरूप, निकष व उद्देश अधिकृत समजून अभ्यासावेत.

प्रश्न १ रिक्तस्थानां जागी योग्य शब्द लिहून वाक्य पुन्हा लिहा.

- १) केंद्र शासनाकडून पुरस्कार प्राप्त झाल्यास शिवछत्रपती राज्य क्रीडा पुरस्कार (खेळाडू) थेट पद्धतीने बहाल करण्यात येतो.
- २) शिवछत्रपती क्रीडा जीवनगौरव पुरस्कार शासनामार्फत दिला जातो.
- ३) आपल्या देशाचा हा सर्वोच्च नागरी पुरस्कार आहे.
- ४) राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय स्तरावरील खेळाडूंचा दर्जा वाढवून राज्याचा लौकिक वाढवण्यासाठी प्रयत्न करणाऱ्या महिला क्रीडा मार्गदर्शकांना या पुरस्काराने सन्मानित केले जाते.

प्रश्न २ जोड्या जुळवा.

‘अ’ गट	उत्तरे	‘ब’ गट
१) विविध क्षेत्रातील उल्लेखनीय सेवेबद्दल (.....)	अ) भारतरत्न पुरस्कार	
व्यक्तीला दिला जाणारा पुरस्कार		
२) महाराष्ट्र राज्यातील अठरा वर्षांवरील (.....)	आ) द्रोणाचार्य पुरस्कार	
साहसी व्यक्तींना दिला जाणारा पुरस्कार		
३) सर्वोच्च नागरी पुरस्कार (.....)	इ) शिवछत्रपती राज्य साहसी	
	क्रीडा पुरस्कार	
४) प्रशिक्षकांना दिला जाणारा पुरस्कार (.....)	ई) पद्म पुरस्कार	

प्रश्न ३ चूक की बरोबर ते लिहा.

- १) पंचवीस वर्षांवरील खेळाडूंना शिवछत्रपती राज्य साहसी क्रीडा पुरस्काराने सन्मानित केले जाते.
.....
- २) राजीव गांधी खेलरत्न पुरस्कार हा केंद्र शासनामार्फत दिला जाणारा पुरस्कार होय.
.....
- ३) ‘पद्म पुरस्कार’ हे विविध क्षेत्रातील उल्लेखनीय सेवेबद्दल दिले जाणारे सर्वोच्च नागरी पुरस्कार आहेत.
.....
- ४) राष्ट्रीय खेल प्रोत्साहन पुरस्कार हा राष्ट्रीय पातळीवरील उत्कृष्ट कामगिरी करणाऱ्या खेळाडूंना दिला जातो.
.....
- ५) आंतरराष्ट्रीय स्पर्धेमध्ये उल्लेखनीय कामगिरी केलेल्या खेळाडूला ‘अर्जुन’ पुरस्काराने सन्मानित केले जाते.
.....

प्रश्न ४ थोडक्यात उत्तरे लिहा.

१) महाराष्ट्र शासनामार्फत क्रीडाक्षेत्रातील कोणकोणते पुरस्कार दिले जातात ?

.....

.....

.....

.....

.....

२) केंद्र शासनामार्फत क्रीडाक्षेत्रातील कोणकोणते पुरस्कार दिले जातात ?

.....

.....

.....

.....

.....

३) शिवछत्रपती राज्य क्रीडा जीवनगौरव पुरस्काराचे उद्दिष्ट लिहा.

.....

.....

.....

.....

.....

(४) ध्यानचंद जीवन गौरव पुरस्कार कोणास प्रदान केला जातो ?

.....

.....

.....

.....

.....

(५) खेळाडूंना दिल्या जाणाऱ्या शिवछत्रपती राज्य क्रीडा पुरस्काराचे स्वरूप लिहा.

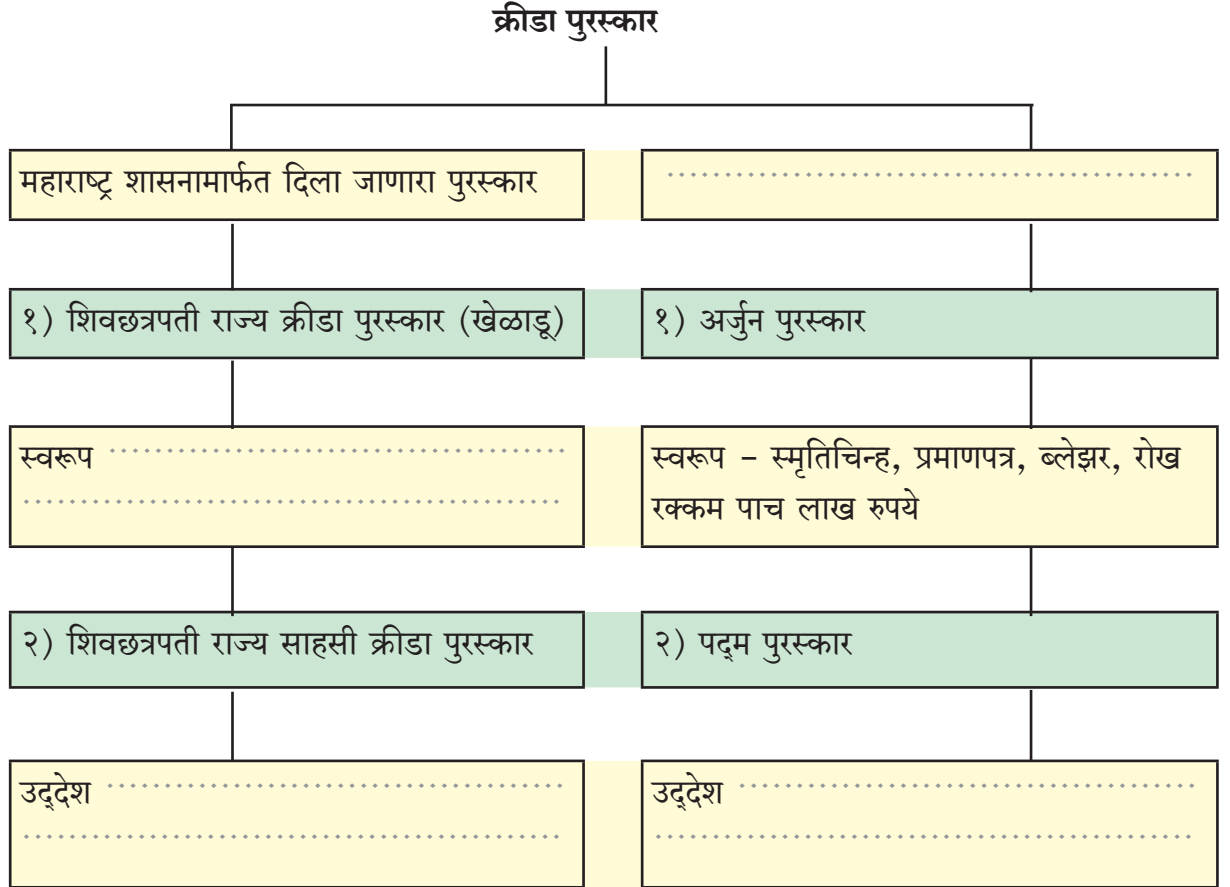
.....

.....

.....

.....

प्रश्न ५ खालील ओघतक्ता पूर्ण करा.

प्रश्न ६ स्वमत लिहा.

१) जिल्हा क्रीडा परिषदेअंतर्गत होणाऱ्या बहुविध खेळ स्पर्धा.

.....

.....

.....

.....

.....

२) भारतीय खेळाडूंची ऑलिम्पिक स्पर्धेतील कामगिरी.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

३) ऑलिम्पिक स्पर्धेसाठी शासनस्तरावर दिल्या जाणाऱ्या विविध सुविधा.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

पूरक अभ्यास :

महाराष्ट्र राज्यशासनामार्फत व केंद्रशासनामार्फत खेळाडूंना दिल्या जाणाऱ्या पुरस्कारांची अधिक माहिती इंटरनेटद्वारे मिळवा.

(शासन निर्णय क्रमांक : शिछपु : २०१८/प्र. क्र.१२७/क्रियुसे-२ दिनांक : २४ जानेवारी, २०२०.)

